

N:o 2.

Ank. till Riksd. kausli den 10 maj 1892, kl. 3 e. m.

Utlåtande, med anledning af väckta motioner angående vidtagande af åtgärder för inveaxling till pregelvärdet af skadadt silfverskiljemynt.

Enligt 14 § i myntlagen af den 30 maj 1873, sådan denna § lyder enligt kongl. kungörelsen den 25 juni 1881, upphör skiljemynt att vara lagligt betalningsmedel i förhållande till statens kassor, när det är så nött, att ej med säkerhet kan skönjas, huru vida det för rikets räkning är pregladt. Allmänheten är alltså beträffande nötta eller slitna skiljemynt tillförsäkrad ett ganska vidsträckt skydd mot förluster, enär staten sålunda åtagit sig en så långt gående inveaxlingsskyldighet, som med fog kan begäras.

Annat är deremot förhållandet med myntstycke, som blifvit vanställdt eller genom skafning, filning, borning, tillödning eller annan olaglig åverkan af hvad slag som helst skadadt, ty enligt § 13 i ofvannämnda lag skall sådant myntstycke hafva förlorat sin egenskap af lagligt betalningsmedel.

Vid innevarande riksdag hafva två motionärer, i Första Kammaren herr *Törneblad* (motion n:r 23) och i Andra Kammaren herr *O. Jonsson* i Hof (motion n:r 120) fäst uppmärksamhet härå. Motionärerna, hvilkas förslag äro lika lydande, framhålla, att det är ett från så väl statens som

allmänhetens synpunkt beklagligt faktum, att för närvarande inom landet cirkulerar en jämförelsevis betydande quantitet skadade silfverskiljemyntstycken, och att det gång på gång förekommer vid invexling af silfver i riksbankens kassor, att hela poster dylika skadade skiljemynt måste tillbakavisas, hvilket beror på erfarenheten derom, att dessa myntstycken icke inlösas af myntverket annat än till silfvervärdet, som ej oväsentligt understiger pregelvärdet. Grunden till att myntverket så förfar är, enligt hvad motionärerna vidare framhålla, att söka i tolkningen af ofvänderda stadgande i myntlagens § 13. Derigenom att myntverket ej till pregelvärdet inlöser skadade silfverskiljemynt, äfven om skadan är obetydlig, varder följd, att dylika myntstycken hålla sig ute i allmänna rörelsen, hvilken naturligtvis med åren får mottaga allt större quantiteter skadade mynt. Redan år 1885 fäste myntdirektören chefens för kongl. finansdepartementet uppmärksamhet å förhållandet samt hemställde »att statens kassor måtte till pregelvärdet inlösa och sedermera kvarhålla skadade myntstycken, när de endast förlorat en obetydlig del af sin vikt, och då man saknade anledning förmoda, att viktförminskningen skett i bedräglig afsigt? När bankofullmäktige hördes häröfver, uttalade de sin åsigt om lämpligheten af ett stadgande i dylikt syfte. Saken kom emellertid att förblifva hvilande äfven sedan fullmäktige den 20 september 1888 ingått till Kongl. Maj:t med särskild framställning i ämnet, hvori anfördes, hurusom svårigheter upprepade gånger gjort sig gällande vid liquids erläggande för svenska skiljemynt, hvilka invexlats i Danmark, der man iakttog ett liberalare förfarande med stöd af en bestämmelse i danska myntlagen, som bemyndigade finansministeriet att gifva ersättning för skadade mynt, när innehafvaren kunde antagas hafva erhållit dem i god tro.

Motionärerna hålla före, att det för upprätthållande af skiljemynt-cirkulationen, sådan den bör vara, är särdeles viktigt, att myntverket erhåller obestridd rätt att till pregelvärdet inlösa mynt, som tagit skada, när denna icke tillfogats myntstycket med bestämd brottslig afsigt och under förutsättning, att myntstycket icke undergått så väsentlig ändring, att det icke längre kan såsom mynt anses; och då frågan dragits under Kongl. Maj:ts pröfning utan att någon lösning härigenom kunnat vinnas, anse motionärerna sig kunna antaga, att ärendet icke kan slutligen afgöras utan medverkan från Riksdagens sida, i hvilket afseende de alltså föreslå, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga det förslag till ändring i eller tillägg till lagen om rikets mynt af den 30 maj 1873, som må finnas erforderligt för vinnande af det ändamål, att silfverskiljemyntstycken, som blifvit skadade

utan att afsevärd vigtförminskning inträdt, må kunna vid kongl. myntverket inlösas till fulla pregelvärdet, när anledning finnes till antagande, dels att skadan icke åkommit myntstycket i följd af bedräglig afsigt, dels ock att innehafvaren mottagit detsamma på god tro.

I afgifvet yttrande öfver detta motionärernas förslag hafva bankofullmäktige yttrat följande:

»Såsom i motionerna uppgifves, har frågan om inlösen af skadadt mynt redan länge varit föremål för uppmärksamhet.

I skrifvelse af den 19 oktober 1885 till chefen för finansdepartementet meddelade myntdirektören, att en mängd vanställda och skadade mynt vore i omlopp, hvilket framginge deraf, att vid undersökning af från riksbanken till myntverket utvexlade silfverskiljemynt af de större omkring $\frac{1}{4}$ procent och af de mindre nära 1 procent befunnits bestå af dylika mynt. Med anledning häraf föreslog myntdirektören, att skadade mynt borde i statens kassor inlösas till pregelvärdet och sedermera kvarhållas, när de endast förlorat en obetydlig del af sin vigt, och då man saknar anledning förmoda, att vigtförminskningen skett i bedräglig afsigt, äfvensom att, om riksbanken icke ville bära den genom inlösningen uppkommande förlusten, densamma måtte bestridas af myntverket.

Öfver detta förslag hördes bankofullmäktige, hvilka funno detsamma beaktansvärdt, och såsom sin åsigt uttalade, att kostnaden borde bestridas af statskassan.

Såsom fullmäktige hafva sig bekant, blef ärendet sedan remitteradt till statskontoret, hvilket af myntdirektören infortrade förslag till närmare föreskrifter, och efter det sådant inkommit, afgafs utlåtande, hvori statskontoret afstyrkte, att staten skulle ikläda sig den ifrågasvarande inlösningsskyldigheten af skadadt mynt, men uttryckte den åsigt, att myntverket kunde bemyndigas att på sin bekostnad invexla ej blott skadadt mynt, utan äfven annat, som inkommit i någon offentlig kassa och ej vidare finnes sättas i omlopp.

Dessutom hafva bankofullmäktige i underdånig skrifvelse af den 20 september 1888 fäst uppmärksamheten på önskvärdheten af ett snart afhjelpande af de af myntdirektören påpekade olägenheter, så mycket mer som från Danmark klagomål försports öfver den starka kasseringen af svenskt skiljemynt, hvilket, efter att i Danmark hafva invexlats, blifvit till riksbanken försändt, hvartill komme, att i bankens vaxlingskassor allt jemt till invexling företeddes skiljemynt, hvilka måste tillbakavisas och i följd deraf återgå till den allmänna rörelsen.

Det af myntdirektören framställda förslaget omfattar icke blott skiljemynt, utan äfven guldmynt, hvaremot motionerna afse endast silf-

verskiljemynt. Det torde ligga i öppen dag, att den lagstiftningsåtgärd, om hvilken nu är fråga, vida lättare låter sig genomföra, i fall guldmyntet icke af densamma beröres. Svårigheten för staten att skydda sig mot enskildes försök att genom företeende till inlösen af skadadt och till vigten förminskadt mynt skaffa sig fördelar på det allmännas bekostnad är uppenbarligen större, i samma mån myntets ursprungliga metallvärde är större och i följd deraf frestelsen till obehörig vinning starkare. Behovvet af ett liberalare tillvägagående vid invexlingen är dessutom i afseende å guldets vida mindre. Guldmynt cirkulera inom landet i så ringa omfattning, att någon nämnvärd kvantitet af skadade sådana icke lär förekomma, utan torde de i omlopp varande guldmyntstyckena i allmänhet vara fullgoda.

Helt annat är förhållandet med skiljemyntet. Om mängden af i omlopp varande skadadt silfverskiljemynt 1885, såsom myntdirektören antagit, uppgick till $\frac{1}{4}$ å 1 procent, så har utan tvifvel kvantiteten sådant sedan dess ej obetydligt ökats, enär tillfälle till invexling utan förlust ej funnits och således, enligt hvad erfarenhet lär, den allmänna rörelsen fått behålla de odugliga myntstyckena. För staten kan det emellertid ej vara likgiltigt, om underhålligt mynt i större mängd cirkulerar, och, hvad de enskilde angår, lär till slut den siste innehafvaren, i regeln utan egen förskyllan, få vidkännas en förlust, som blir större, i samma mån silfvervärdet kan hafva sjunkit.

Det måste därför anses med statens intresse förenligt, att skadade silfverskiljemyntstycken blifva behörigen invexlade, och den kostnad, staten härigenom kan få vidkännas, lär icke få anses vara af någon betydighet gent emot den vinst, staten har af den ifrågavarande utmyntningen.

Men om sålunda enligt fullmäktiges åsigt det icke bör anses tvifvelaktigt, att staten har en pligt härutinnan, kunna dock olika meningar hysas dels om *formen* för lagstiftningen, dels ock om *hur långt* staten bör gå i fråga om inlösen af skadade skiljemyntstycken.

Beträffande sjelfva *formen* för meddelande af bestämmelser i ämnet, kan det ifrågasättas, om ändring är behöflig i myntkonventionen mellan de tre skandinaviska rikena.

Då emellertid i motionerna synes afses endast svenska silfverskiljemynt, och hvad som åsyftas är, att myntverket må ega rättighet, men ej ovilkorlig skyldighet att i vissa fall inlösa skadade silfverskiljemynt till fulla pregelvärdet, synes frågan kunna med fullt skäl betraktas såsom uteslutande svensk och därför bäst få sin lösning genom ett tillägg till lagen om rikets mynt af den 30 maj 1873. För rättigheten

af en sådan uppfattning talar ock den omständigheten, att en bestämmelse i liknande syfte finnes meddelad i 10 § af Myntloven för Danmark af den 23 maj 1873.

Vid bedömande åter af frågan, huru vidsträckt bemyndigande myntverket må anses böra erhålla beträffande den ifrågavarande myntinvexlingen, kan tvekan uppstå, om någon begränsning bör lemnas i och genom stadgande af en viss procent, utöfver hvilken vigtförminskning icke må hafva egt rum, om myntstycket skall kunna inlösas till pregelvärdet. Härvid förekommer likväl, dels att en dylik procentbestämmelse måste blifva synnerligen svår att tillämpa, då, såsom vanligen torde vara fallet, myntstyckena äro icke endast skadade, utan ock nötta, dels ock att det i alla händelser blir vanskligt att på förhand finna den rätta gränsen, när förhållandena naturligtvis äro högst skiftande.

Deremot kan och bör invexlingen af ett skiljemynt eller vägran att inlösa detsamma göras beroende deraf, huru vida någon bedräglig afsigt ligger till grund för begäran om dess inlösning. Det kan visserligen invändas, att det måste blifva svårt att härvid utöfva pröfningsrätten, men i praxis torde en så beskaffad invändning hafva föga att betyda. De flesta skadade skiljemynt äro antagligen mottagna på god tro, och i regeln skulle väl myntverket i förevarande fall mest få att göra med riksbanken och offentliga kassor eller bankanstalter. Då för öfrigt skyldighet ej skulle åläggas myntverket att invexla skadade myntstycken, bör det för staten ej medföra någon risk, att en vidsträckt pröfningsrätt lägges i myntdirektörens hand, när denne utan tvifvel skall göra bruk af sin rätt att vägra inlösen, om och när han finner att någon eller några söka sätta i gång en industri, afsedd att skaffa dem förtjenst på företeende till invexling af skadade skiljemynt.

Det synes för öfrigt fullmäktige ändamålsenligt, om icke blott silfver-, utan ock bronsmynt kunna blifva föremål för den lagstiftning, som nu blifvit ifrågaställd för de förra.

Slutligen torde utom myntstycken, som äro i egentlig mening skadade, äfven vanställda böra särskildt nämnas.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, få fullmäktige såsom sin åsigt uttala, att för upprätthållande af cirkulationen af fullgoda skiljemynt inom landet ett tillägg bör meddelas till myntlagen af den 30 maj 1873 i sådant syfte, att myntverket må blifva bemyndigadt att till fulla pregelvärdet inlösa vanställda eller skadade svenska myntstycken af silfver och brons, när skäligen anledning finnes till det antagande, att innehafvaren mottagit sådant myntstycke på god tro och icke åsidosatt vanlig försigtighet vid mottagandet.»

För egen del får utskottet anföra, att motionerna synas utskottet böra vinna afseende. Särskildt, om man jemför den svenska myntlagens stadgande om skadade silfverskiljemynt med motsvarande i den danska af den 23 maj 1873, framstår den svenska lagen såsom öfverdrifvet sträng. I den danska myntlagen förekommer i § 10 följande stadgande:

»Finantsministeren er bemyndiget til at give Erstatning for Mønter, der have lidt voldsom eller ulovlig Beskadigelse, og for falske Mønter, naar der er Grund til at antage, at Ihændehaveren har modtaget saadan beskadiget eller falsk Mønt i god Tro og ikke har tilsidesat almindelig Forsigtighed ved Modtagelsen.»

Då motionärerna icke ifrågasatt, att falska mynt skulle af staten inlösas, har utskottet icke att yttra sig härom; men sådan ändring i myntlagen att skadade eller vanställda mynt, som på god tro mottagits, må kunna inlösas till sitt nominella värde, torde icke möta några betänkligheter. Om än till en början, efter det en sådan ändring trädde i kraft, ett jemförelsevis ej ringa antal skadade eller vanställda skiljemynt skulle komma att till inlösen presenteras i myntverket, torde myntverkets utgifter för sådan inlösen på det hela dock ej blifva synnerligen afsevärda. En uppsåtlig och i bedräglig afsigt företagen åverkan på skiljemynt, hvilken för att blifva vinstgifvande måste bedrivas i vidsträckt skala, upptäckes utan tvifvel lätteligen och lär således kunna afvärjas; hvaremot det synes i hög grad oegentligt och i vissa afseenden äfven menligt, att den allmänna rörelsen tvingas att behålla ett allt jemt ökad antal skadade myntstycken.

Då utskottet alltså anser, att en ändring af de nuvarande förhållandena i den rigtning, som af motionärerna och bankofullmäktige antydes, vore önskelig och af behovet påkallad, föränlåtes utskottet, som delar den af bankofullmäktige uttalade mening, att den åsyftade lagändringen bör utsträckas derhän, att äfven skadade eller vanställda bronsmynt må kunna blifva till sitt pregelvärde inlösta, hos Riksdagen hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga det förslag till ändring i eller tillägg till lagen om rikets mynt af den 30 maj 1873, som må befinnas erforderligt, för att silfverskiljemyntstycken, som blifvit skadade utan att afsevärd vigtförminskning inträddt, må kunna varda af myntverket invexlade till fulla pregelvärdet, när anledning saknas

till antagande, att skadan åkommit myntstycket till följd af bedräglig afsigt eller att innehafvaren mottagit detsamma annorlunda än i god tro.

Stockholm den 10 maj 1892.

På det sammansatta utskottets vägnar:

CARL H. NORDENFELT.